

Nieuwsbrief jrg 7, nr 18, oktober 2024

Kooiman - Boendermaker - Luther Stichting

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting heeft tot doel het bevorderen van onderzoek, onderwijs en verspreiding van kennis over Martin Luther en zijn theologie, alsmede over de geschiedenis van het lutheranisme in het algemeen en die van het lutheranisme in de Nederlanden in het bijzonder. Daartoe heeft de stichting een bijzondere hoogleraarsplaats gevestigd aan de Theologische Universiteit Utrecht. Deze leerstoel wordt bezet door prof. dr. Sabine Hiebsch.

Het tweede gebouw van de TUU in Utrecht, Kromme Nieuwegracht 4-6.

Inhoud:

<i>In memoriam Hans Bos (1935-2024)</i>	2
<i>De Theologische Universiteit breidt uit in Utrecht</i>	3
<i>Recordaantal aanmeldingen aan de Theologische Universiteit Utrecht</i>	3
<i>PKN interview met prof. dr. Sabine Hiebsch</i>	4
<i>Prof. dr. Sabine Hiebsch spreker op het symposium 'Honderdmaal Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis'</i>	5
<i>De Duitse connectie van de Kring van vrouwelijke predikanten</i>	6
<i>Colum Prof. Hiebsch: De Noorse lutherse bisschop Eivind Berggrav (1884-1959)</i>	7
<i>De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting en haar financiering</i>	8

In memoriam Hans Bos (1935-2024)

Op 22 augustus jl. overleed Hans Bos op de leeftijd van 89 jaar. Het bestuur van de Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting (KBLS) en prof. dr. Sabine Hiebsch zijn daar zeer door getroffen. Niet alleen door het gemis van zijn persoon, maar ook door de rol die hij heeft gespeeld in datgene waarvoor de KBLS en haar hoogleraar staan. Hans Bos was als secretaris van de beheerscommissie van de Stichting Luthers Diaconessenhuis Fonds (LDF) nauw betrokken bij de academische werkzaamheden van prof. dr. Sabine Hiebsch.

Zij was de eerste promovenda, verbonden aan het toenmalige Evangelisch-Luthers Seminarium, voor wie het LDF een promotiebeurs beschikbaar stelde. Dat gebeurde op voorspraak van haar promotor prof. dr. Joop Boendermaker. Hij verwachtte veel van het proefschrift en wilde dat Sabine Hiebsch zich volledig kon richten op haar onderzoek. Na een succesvol proefschrift zorgden Hans Bos en het LDF ervoor dat zij als postdoc haar onderzoek kon voorzetten aan het Evangelisch-Luthers Seminarium en vanaf 2007 aan de toen gestichte Protestantse Theologische Universiteit. Toen eind 2016 de mogelijkheid ontstond een bijzondere leerstoel op het gebied van Lutherana aan de Theologische Universiteit Kampen (inmiddels Theologische Universiteit Utrecht) te vestigen, liet Hans Bos met groot enthousiasme namens het LDF weten dat de leerstoel en nu prof. dr. Sabine Hiebsch als leerstoelhouder wederom op de nodige steun konden rekenen: een leerstoel die thans de enige in zijn soort is.

Maar naast zijn persoonlijke betrokkenheid bleef Hans Bos ook een bankier, die als geen ander wist dat investeringen alleen lonen als ze duurzaam rendement opleveren. Prof. Hiebsch bewees telkens weer dat hij het goed gezien heeft en dat dit rendement bij haar in goede handen is gebleken. De Kooiman-Boendermaker Leerstoel voor Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme aan de Theologische Universiteit Utrecht heeft inmiddels al jarenlang het grootste onderwijspakket Lutherana aan een Nederlandstalige universiteit.

Dat alles is mede aan Hans Bos te danken. De KBLS, en mede namens haar prof. Hiebsch, zijn Hans Bos (evenals de andere leden van de LDF beheerscommissie) dankbaar voor zijn en hun inzet voor het werk dat prof. Hiebsch daardoor ten bate van de Nederlandse lutherse gemeenschap en de kerk in bredere zin heeft kunnen verrichten.

Bij de afscheidsdienst in de lutherse gemeente Het Gooi beloofde de heer Horst Oosterveer, de LDF secretaris/penningmeester, dat het werk van het LDF in de geest van Hans Bos zal worden voortgezet. Dat is in onze ogen ook het mooiste waarmee aan de nagedachtenis van deze markante lutheraan recht gedaan kan worden.

De Theologische Universiteit breidt uit in Utrecht

Sinds de start van dit academisch jaar is de Theologische Universiteit volledig in Utrecht gevestigd. Naast het pand aan de Plompstorengracht 3, in gebruik sinds de zomer van 2022, heeft de universiteit inmiddels ook een tweede gebouw aan de Kromme Nieuwegracht 4-6 in gebruik genomen. De twee gebouwen staan op nog geen vijf minuten loopafstand van elkaar. Met deze beide gebouwen midden in het universiteitskwartier is de Theologische Universiteit volop in het hart van Utrecht aanwezig.

Het bericht op de TUU-site over de nieuwe huisvesting leest u [hier](#)

Recordaantal aanmeldingen aan de Theologische Universiteit Utrecht

Bij de opening van het academisch jaar op 6 september jl in de Jacobikerk in Utrecht wist de rector prof. dr. George Harinck te melden dat een recordaantal studenten zich heeft aangemeld aan de TUU. Dit heugelijke feit werd ook in de landelijke pers opgemerkt. Veel jongeren zitten met allerlei zingevingsvragen, en de studie theologie lijkt weer in een lift te zitten.

The screenshot shows the website header for Theologische Universiteit Utrecht with navigation links: onderwijs, onderzoek, kennisuitwisseling, bibliotheek, over ons, zoeken, and a user profile icon. Below the header, the text 'Kies hier je opleiding' is followed by the title 'Onderwijsaanbod'. Four program cards are displayed in a row, each with a right-pointing arrow:

- Bachelor Theologie
- Premaster, minors en keuzevakken
- Master Theologie Algemeen (60 EC)
- Master Theologie Predikant (180 EC)

In de driejarige bachelor zijn er 26 nieuwe studenten, in de Master Theologie Predikant 23 studenten die allemaal de colleges van prof. dr. Sabine Hiebsch over Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme in hun verplichte pakket hebben. In de verschillende Master Algemeen trajecten, waaronder ook een over kerkgeschiedenis waarin prof. Hiebsch meerdere cursussen voor haar rekening neemt, zijn er 52 studenten. Daarnaast zijn er 39 contractstudenten, die een of meer vakken aan de TUU volgen. Behalve studenten van verschillende faculteiten van de Universiteit Utrecht en de universiteiten van onder andere in Leiden, Nijmegen, Wageningen en Delft, zijn dat ook PThU masterstudenten die de vrije ruimte in hun studie met vakken aan de TUU invullen. De colleges van prof. dr. Sabine Hiebsch over Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme, het grootste onderwijspakket Lutherana aan een Nederlandstalige universiteit, zijn voor menig

bachelor- en masterstudent/e een reden om naar de TUU te komen. Onder andere het feit dat in de colleges de bronnen – teksten en materiële cultuur – centraal staan en dat prof. Hiebsch excursies met colleges op lutherse locaties organiseert, blijkt een grote aantrekkingskracht te hebben.

De groei in het aantal studenten die sinds het begin van de verhuizing naar Utrecht te zien was, zet dus door. Utrecht is de juiste keuze gebleken voor de TUU. En ook voor de Kooiman-Boendermaker Leerstoel voor Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme, de enige leerstoel Lutherana in zijn soort. In Utrecht kan prof. Hiebsch nog meer studenten bereiken, niet alleen in de route naar het predikantschap, maar ook de studenten die een werkplek in bredere zin in kerk en maatschappij ambiëren. Kennis van Luther en kennis van het Nederlandse lutheranisme en de lutherse traditie bereikt daarmee een nog veel grotere kring van mensen.

PKN interview met prof. dr. Sabine Hiebsch

De Protestantse Kerk in Nederland bestaat dit jaar 20 jaar.

Op 12 december 2003 besloten de synodes van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden, in drie afzonderlijke kerken in Utrecht bijeen, tot de fusie van hun drie kerken.

Op 1 mei 2004 trad de nieuwe kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland officieel in werking en was de PKN een feit.

©www.protestantsekerk.nl

Voor de website www.protestantsekerk.nl zijn in het kader van dit jubileum vier mensen uit verschillende stromingen binnen de PKN geïnterviewd, die betrokken waren bij de fusie.

Prof. dr. Sabine Hiebsch werd uitgekozen om de lutherse traditie te vertegenwoordigen.

U kunt het interview [hier](#) lezen.

Prof. dr. Sabine Hiebsch spreker op het symposium 'Honderdmaal Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis'

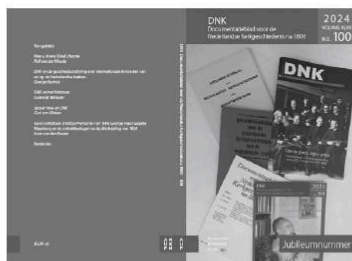
In september jl. verscheen het 100e nummer van het Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800 (DNK). Ter gelegenheid van dit heugelijke feit organiseerden het Archief en Documentatiecentrum (verbonden aan de TUU) en de redactie van DNK samen een symposium dat op 13 september plaatsvond aan de TUU (locatie Plompotorengracht).

Prof. Hiebsch, die redactievoorzitter is van het Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis, was als een van de sprekers uitgenodigd. In haar bijdrage 'Kerkhistorische tijdschriften: een Europees perspectief' schetste zij de stand van zaken in Duitsland en ging daarna dieper in op het kerkhistorisch tijdschriftenlandschap in Noorwegen, Denemarken, Zweden en Finland. Dit zijn de geografische gebieden die voor het ontstaan en de geschiedenis van het lutheranisme op Nederlandse bodem belangrijk waren en die in het onderzoek van prof. Hiebsch vanwege die verbinding een centrale rol hebben.

Symposium 'Honderdmaal Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis'

Datum: vrijdag 13 september 2024
Locatie: Augustinuszaal, Theologische Universiteit Utrecht, Plompotorengracht 3, Utrecht
Aanvang: 15.00 uur

Graag nodigen het Archief- en Documentatiecentrum en de redactie van het *Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis* u uit voor een symposium naar aanleiding van de verschijning van het honderdste nummer.

Programma

15.00 Opener door George Harinck, voorzitter van de redactie van DNK en directeur van het ADC
15.10 Dr. Rolf van der Woude, 'Werkelijke sijniteit als voorwaarde voor historisch onderzoek.'
Honderdmaal *Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis*
15.40 Dr. Joep van Gennip, Annoteren tussen kerken, kruizen en kapitels. Het (katholieke) landschap van kerkhistorische tijdschriften in Nederland en de bijdrage van het DNK daaraan
16.10 Prof. dr. Sabine Hiebsch, Kerkhistorische tijdschriften: een Europees perspectief
16.45 Receptie

Aankondiging in *TNK* 27, nr. 3 (september 2024): 119

De Duitse connectie van de Kring van vrouwelijke predikanten

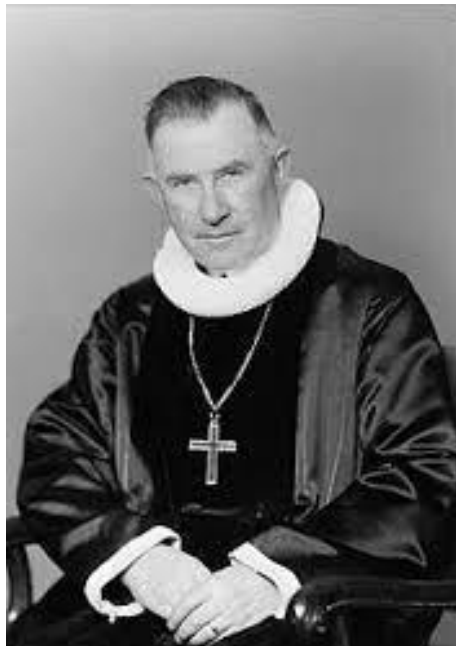
Onder deze titel schreef prof. dr. Sabine Hiebsch een bijdrage voor het recent verschenen nummer van het Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis [TNK 27, nr. 3 (2024): 83-85] In het kader van haar onderzoek naar de geschiedenis van vrouwenordinatie in de lutherse kerk in Nederland heeft prof. Hiebsch afgelopen jaar ook bronnen in Duitse archieven bestudeerd. Een van de aandachtspunten was daarbij de connectie tussen de Kring van vrouwelijke predikanten in Nederland, waarin ook lutherse predikantes actief waren, en het Verband Evangelischer Theologinnen Deutschlands. De bijdrage in TNK is een voorproefje op een publicatie die over enkele maanden in Duitsland verschijnt, waarin prof. Hiebsch een van de hoofdstukken voor haar rekening neemt. U kunt de bijdrage in TNK [hier](#) lezen.

Column van prof. dr. Sabine Hiebsch

Lutherana Wereldwijd

De Noorse lutherse bisschop Eivind Berggrav (1884-1959)

De Noorse lutherse bisschop Eivind Berggrav

Bisschop Berggrav was het boegbeeld van het kerkelijke verzet tijdens de bezetting van Noorwegen door Nazi-Duitsland. Deze bezetting begon op 9 april 1940 (Fall Weserübung). Maar Berggrav waarschuwde al op 6 september 1939, kort na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog voor het dreigende gevaar en riep alle christenen op zich van hun verantwoordelijkheid bewust te zijn. In het eerste bezettingsjaar werd de Kristent Samråd ('Gezamenlijke Christelijke Raad') opgericht, waarin op initiatief van Berggrav vertegenwoordigers van de lutherse kerk, de piëtistisch-vrijkerkelijke vleugel, de Noors-lutherse missie en lekengroepen samenwerkten om sterker te staan tegenover de bezetters.

Toen in 1942 een wet werd ingevoerd die de nationaalsocialistische scholing van de jeugd verplicht stelde, concludeerde de kerk dat verdere samenwerking met de overheid onmogelijk was. Na een protestbrief van de Gezamenlijke Christelijke Raad tegen deze wet volgde een door Berggrav geschreven, tegen het regime gerichte oproep, Kirkens Grunn ('Fundament van de Kerk'). Deze oproep werd op Paaszondag 1942 van bijna alle Noorse kansels voorgelezen. De bisschoppen legden vervolgens hun ambt neer.

De protestbrief en de oproep waren beide geschreven in dialoog met Luthers theologie, in het bijzonder met zijn denken over de verantwoordelijkheid van het wereldlijke en het geestelijke regiment. Een citaat uit de verklaring van de bisschoppen verduidelijkt dat:

'Met Luther hebben wij geprobeerd in onze dienst loyaal te zijn tegenover de overheid, zover Gods Woord en gebod dat toelieten. Maar net als voor Luther is nu voor ons het moment gekomen, waarop wij onze overtuiging volgen en het recht van de kerk tegenover het onrecht van de staat moeten handhaven. Staatsvormen kunnen veranderen, maar met de reformator weet de kerk dat God zelf datgene wat Luther tirannie noemt met zijn Woord en met de macht van zijn Geest weerstaat. Wee ons, als wij hierin niet God meer zouden gehoorzamen dan de mensen'.

Ook onder de lutherse predikanten werd dit protest breed gedragen: 616 van de 699 predikanten legden hun ambt neer en bleven loyaal aan de provisorische kerkleiding. Berggrav werd twee dagen na Pasen gearresteerd en tot het einde van de oorlog in een boshut vlakbij Oslo gevangen gehouden.

Eivind Berggrav bleef tot het einde van zijn leven actief in de lutherse kerk in Noorwegen en in de Lutherse Wereldfederatie. In 1945 en in 1947 bezocht hij ook Nederland waar hij ontmoetingen had met verscheidene lutherse gemeenten, onder andere in Schiedam, Nijmegen, Arnhem, Hilversum en Amsterdam.

Het krachtige optreden van Berggrav, zijn moedig verzet tegen een overheid die haar burgers niet meer beschermt en niet meer opkomt voor de zwaksten blijft een inspirerend voorbeeld. Juist ook in het huidige Europa, waar in steeds meer landen extreemrechtse partijen de democratie in gevaar brengen.

SABINE HIEBSCH

Deze column mag onverkort worden overgenomen, voorzien van bronvermelding

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting en haar financiering

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting (KBLS) stelt zich ten doel om in ons land de lutherse traditie een duidelijk platform te geven. Zij wil dit bereiken door het continueren van de bijzondere leerstoel aan de Theologische Universiteit Utrecht. Dit met de concrete doelstelling "het bevorderen van onderzoek, onderwijs en verspreiding van kennis over Martin Luther en zijn theologie, alsmede over de geschiedenis van het lutheranisme in het algemeen en die van het lutheranisme in de Nederlanden in het bijzonder". Door onderzoek, onderwijs en valorisatie - publicatie van boeken, wetenschappelijke en populaire artikelen, lezingen en voordrachten in nationale en internationale context, onderwijs aan (toekomstige) predikanten, etc. wil de stichting de kennis over en het begrip van Luthers theologie, de geschiedenis van het Nederlandse lutheranisme en de lutherse traditie bevorderen.

Inmiddels is de eerste periode van 6 jaar succesvol afgerond en is Prof. dr. Sabine Hiebsch per 1 mei 2023 opnieuw voor een periode van 6 jaar benoemd als bijzonder hoogleraar op de *Kooiman-Boendermaker Leerstoel voor Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme* aan de Theologische Universiteit Utrecht.

De benoeming van een hoogleraar brengt uiteraard veel kosten met zich mee, die ten laste van de KBLS komen. Een leerstoel kost momenteel ca. € 110.000 op jaarbasis. Voor het verwezenlijken van haar doelstelling werft de KBLS financiële bijdragen van

onder meer (lutherse) fondsen, stichtingen, kerkelijke gemeenten en individuele personen. De KBLS heeft voor de komende 3 jaar de financiering via sponsoring grotendeels geborgd (een aantal sponsoren verbindt namelijk een maximale termijn aan sponsoring). Bovendien zijn de kosten voor de leerstoel aan indexering onderhevig, waardoor die jaarlijks toenemen.

Er zijn twee wegen uitgezet om de financiering rond te krijgen:

1. Een aantal (lutherse) fondsen heeft zich bereid verklaard voor een periode van 6 (of 3) jaar bij te dragen en daarnaast dragen ook een aantal lutherse gemeenten en/of diaconieën bij. Zowel fondsen als gemeenten worden opnieuw actief benaderd met een verzoek om een bijdrage voor de komende 6 jaar.
2. Hiernaast zoeken we individuele personen, mensen met affiniteit met de lutherse traditie en de leerstoel Lutherana. We zoeken *Founding Friends* die deze leerstoel de komende 6 jaar met ons in stand willen houden. Mensen die zich willen inzetten om de lutherse traditie en de kennis van de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme een wetenschappelijke basis te geven. Schrijf 'mede mogelijk gemaakt door mij' op je cv of als je wilt, in het overzicht van sponsoren op onze website en wordt vandaag nog *Founding Friend* van deze leerstoel. Doneer specifiek aan deze leerstoel: bijvoorbeeld eenmalig € 1.000,- of een ander bedrag, of kies voor een volledig fiscaal aftrekbare periodieke schenking van tenminste zes jaar.
3. En wie geen *Founding Friend* wil worden, elke bijdrage die ons helpt de doelstelling te bereiken wordt zeer gewaardeerd.

Meer vragen over de financiering? Kijk op onze website <https://kbls.nl/financien-en-jaarverslagen/>

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting wordt vanaf haar start in 2017 door de Belastingdienst aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Dit betekent dat donaties en giften voor de aangifte Inkomstenbelasting onder de giftenaftrek vallen en, als aan de voorwaarden wordt voldaan, voor de gever fiscaal aftrekbaar zijn.

Voor de aftrek van eenmalige giften geldt een drempel en een maximum. Het bedrag boven de drempel mag u aftrekken. Maar niet meer dan het maximumbedrag.

Het drempelbedrag en het maximumbedrag van uw eenmalige giften hangen af van uw drempelinkomen. Het drempelbedrag is 1% van uw drempelinkomen, maar minimaal € 60. Wat u meer hebt gegeven, mag u aftrekken. Tot een maximumbedrag van 10% van uw drempelinkomen.

Voor de aftrek van periodieke giften geldt geen drempel. Maar er geldt wel een maximum. Dat maximum is € 250.000 per jaar. Uw gift is een periodieke gift als u aan deze 3 voorwaarden voldoet:

- U geeft jaarlijks hetzelfde bedrag aan dezelfde instelling of vereniging.
- U betaalt het bedrag in 5 kalenderjaren achter elkaar. Langer mag ook.
- U hebt vastgelegd wanneer uw jaarlijkse gift stopt, bijvoorbeeld na 5 jaar. Overlijdt u vóór die termijn afloopt, dan moet de jaarlijkse gift stoppen bij uw overlijden.

Een formulier voor het vastleggen van een periodieke gift is te downloaden via de website van de [belastingdienst](#)

Giften kunnen worden overgemaakt op de volgende rekening:

IBAN: NL15 INGB 0007 7600 41 ten name van Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting

U kunt de leerstoel steunen door een bedrag over te maken op onze rekening, ten name van de Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting, of door een meerjarige bijdrage toe te zeggen.

Voor meer informatie over de KBLSt en de werkzaamheden van prof. dr. Sabine Hiebsch zie onze website.

<u>COLOFON</u>	
Secretariaat	E: secretariaat.kblstichting@gmail.com
	KvK nr.: 68634641
	IBAN: NL15 INGB 0007 7600 41
	BIC: INGBNL2A
	T.n.v.: Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting
	E: penningmeester.kblstichting@gmail.com
Prof. dr. Sabine Hiebsch	sabine.hiebsch@tuu.nl

Aanmelden voor de Nieuwsbrief kan via een email naar:
secretariaat.kblstichting@gmail.com

